

Om strafudmålingen og dens rette forum.

Si duo faciunt idem, non est idem.

Det er en af de nyere straffeteoriers fortjenester, at de ved at sætte formålet i en påvirkning af den enkeltes villieskarakter — i modsætning til mange ældre — i sig selv indeholde et rationelt grundlag for strafudmålingen.

Fra dette standpunkt skulde det imidlertid synes i og for sig inkonsekvent at opstille en gradation i straffen efter forbrydelsens art og indenfor de enkelte forbrydelser atter at give et spillerum efter den konkrete forbrydelses natur, idet de andre hensyn, som kunde tænkes egnede til at danne grundlaget i så henseende, efter teorien ikke have noget selvstændigt krav på at spille en rolle i det enkelte tilfælde men kun bør tages i betragtning, når de indgå som momenter i den individuelle forbrydelses karakter. — Ført ud i sine yderste konsekvenser må derfor teorien af den ideale straffelov kræve, at den indskrænker sig til en opremsning af, hvilke handlinger der skulle være strafbare, og hvilke straffe der kunne anvendes, men i øvrigt overlader til vedkommende autoritet efter hvert enkelt tilfældes ejendommelighed at fastsætte den til at gøre individet lovlydigt fornødne straf eller eventuelt helt fritage for straf, hvis en sådan in concreto måtte anses formålsløs.

Disse teoriens konsekvenser vil dog næppe nogen sagkyndig ønske førte ud i livet; da selv den fineste psykolog

end ikke efter længere tids studium med sikkerhed kan udforske og bedømme et andet menneskes inderste villies- og følelsesliv, er det umuligt at overlade det skøn, der frit skal kunne vælge mellem frihedens og det livsvarige fængsels yderligheder, til et forholdsvis ringe antal af individuelle anskuelser; der må en større autoritet, et mere alment grundlag til at bære sådanne afgørelser.

Men kan man da ikke heraf slutte, at en teori med slige konsekvenser er falsk eller i det mindste utopisk? Ingenlunde. At en straffeteori (som f. ex. gengældelsesteorien) aldeles ikke med indre nødvendighed giver nogen som helst almindelig rettesnor for strafudmålingen, men må hente en sådan andet steds fra, må vistnok fælde den, men giver teorien blot et med dens lære sammenhængende, almindelig anvendeligt holdepunkt for bestemmelsen af straffens mål, kan det sikkert ikke anfægte dens rigtighed, at dens konsekvente gennemførelse i så henseende møder praktiske hindringer i den menneskelige erkendelses begrænsning, og man kan være temmelig sikker på, at der aldrig vil opdukke en iøvrigt holdbar teori, som kan gøre straffens udmåling i det enkelte tilfælde til en rent logisk operation.

Man nødes altså til at erkende, at en straffelovgivning, selv med det angivne udgangspunkt, må bryde med de logiske konsekvenser for at undgå den langt større ulykke, at prisgive borgerne til en bedømmelse af en så uoverkommelig vanskelighed, at dens resultater må få vilkårlighedens præg, og man kan også berolige sig med, at ligesom menneskenes uendelige ydre forskelligheder dog ikke ere større, end at de med temmelig sikkerhed lade sig indordne under forskellige racer og grupper, således ere de indre ejendommeligheder hos et nogenlunde ensartet samfunds medlemmer heller ikke mere mangfoldige, end at de lade sig henføre under visse almindelige klasser, og og at det med forsæt at have kunnet begå den samme handling ikke er det dårligste moment til i forening med andre at konstatere en karakterlighed i den retning, hvorpå det for straffelovgivningen kommer an.

Man føres således ind på den vej, som nutidens lovgivninger i det hele taget have fulgt, at fastsætte bestemte strafferammer for de forskellige forbrydelser, men til disses fastsættelse stille de individualistiske teorier sikkert andre fordringer, end de gældende lovgivninger have fyldestgjort eller haft til hensigt at fyldestgøre. Strafferammerne have i disse lidt efter lidt udviklet sig fra det historisk givne grundlag af absolut lovbestemte straffe under påvirkning af almindelige humane betragtninger og en vågnende erkendelse af de individuelle forskelligheders relativt berettigede krav, medens handlingernes større eller mindre moralske fordømmelighed eller samfundsfarlighed har været det væsentlig bestemmende for den første klassifikation mellem forbrydelserne og straffene indbyrdes.

Efter de nyere teorier må de absolut lovbestemte straffe bortfalde og fordringen iøvrigt være, at minimum og maximum betegne henholdsvis det i almindelighed laveste virksomme og det højeste nødvendige korrektiv mod den grad af lovstridig villie, som den pågældende forbrydelse indicerer, men i så henseende kan man ikke nøjes med at lade sig lede af en almindelig, ubestemt følelse af, hvad der vil være passende. Skønt lovgivningen ikke kan magte den nærmere (quasi-absolute) individualiseren og — som påvist — heller ikke kan overlade denne frit til andre, bør den dog tilstræbe i sin relative, på handlingens almindelige karakter byggede individualiseren at give den sikrest mulige vejledning for den nærmere individualiseren, og denne vejledning må fornemmelig søges i almenerfaringen, således som denne giver sig udtryk i kriminalstatistikken.

Dennes opgave i så henseende bliver det derfor at påvise, hvilke straffe for de forskellige forbrydelser der have vist sig mest egnede til gennemførelsen af straffens mål, eller med andre ord, hvilke straffe der for de forskellige forbrydelser have ført til den forholdsvis laveste recidivprocent.

Ved udarbejdelsen af en sådan statistik må man imid-

Iertid være opmærksom på karakteren af de love, som har skabt de foreliggende resultater; i så henseende kan det bl. a. fremhæves, at medens det naturligvis er rigtigt, at den begåede forbrydelse må være et vigtigt moment ved bedømmelsen af den lovstridige villies art og grad, er det sikkert aldeles ensidigt og usykologisk at gå ud fra, at den lovstridige villie ikke ligeså godt kunde have givet sig udtryk på en anden beslægtet måde; de gældende lovgivningers doktrinære adskillelser mellem beslægtede forbrydelser hvile derfor på en overvurdering af det moment til individets bedømmelse, som den foreliggende handling afgiver. Vor lovgivnings gentagelsesstraffe for tyveri f. ex. føre derfor også til ligefremme latterligheder, idet den hårfine og i de enkelte tilfælde så omtvistelige grænse mellem tyveri og bedrageri kan bevirke en kolossal forskel i forbryderens behandling, som aldeles intet tilsvarende har i hans villieskarakter, der umuligt kan antages udformet til en så speciel form af lovstridighed, at det f. ex. ikke bliver i og for sig tilfældigt, om han begår tyveri eller bedrageri, og tilsvarende bemærkninger lade sig gøre med hensyn til adskillige andre forbrydelser.

Den statistiske bearbejdelse i det angivne øjemed bør derfor samle forbrydelserne i mere omfattende grupper, og en fremtidig lovgivning bør med hensyn til straffenes størrelse gøre det samme.

Er — for at tage et eksempel i store træk*) — af de for første gang for tyveri, eller — i henhold til de sidst anførte betragtninger — for en nær beslægtet forbrydelse med fængsel på vand og brød straffede en så overvejende mængde falden tilbage, at de ikke-tilbagefaldnes tal bliver rent forsvindende, og er recidivprocenten derhos højere end for deres vedkommende, der ere straffede med forbedringshusarbejde for samme forbrydelse, må straffeminimum for denne sættes til den grad af forbedringshus-

---

*) Der vil jo f. ex. yderligere måske kunne være grund til en arts-klassificering.

arbejde, som har været tilstrækkelig til at afholde størstedelen af de dermed straffede fra tilbagefald, og maximum må være den straf, hvorfra færrest eller slet intet tilbagefald har fundet sted. Man indvende ikke, at grunden til, at der overhovedet har været idømt forskellige straffe for første gang begået tyveri, er den, at der dog mellem de konkrete forbrydelser har været en betydelig gradforskul, så at det ikke er sikkert, at den, der kun har begået forbrydelsen af ringere grad, behøver en lige så streng straf, thi givet er det jo, at den ringere straf i al fald ikke har været tilstrækkelig; det kan derfor ikke være galt at prøve den næstpåfølgende højere.

At resultatet muligvis måtte blive en strengere straf end nu almindeligt, er naturligvis i og for sig ligegyldigt, når en sådan straf kan godtgøres normalt at være nødvendig; det for almindelige menneskelige fornemmelser muligvis stødende i det tilsyneladende uforholdsmæssige mellem brøden og straffen vil jo iøvrigt yderligere tabe i vægt, når lovgivningen dertil føjer den betingede domfældelse for første gang begået forbrydelse af en vis nærmere beskaffenhed, hvilket jo navnlig må antages bl. a. at ville komme den art overtrædere til gode, der har frembragt den ubetydelige minoritet af ikke-recidivister.

Det falder imidlertid strax i øjnene, at medens man på den antydede måde vil kunne få strafferammerne — så vidt overhovedet muligt — rationelt bestemte for alle hyppig forekommende forbrydelser, vil det ikke gå så let ved de groveste og sjældent forekommende forbrydelser, der som regel betegne ondstående episoder i et menneskes liv. Det vil f. ex. med hensyn til manddrab blive klart, at den derfor ikendte straf, selv om det ikke har været livsstraf, i de nordiske lande i så godt som alle tilfælde vil have været tilstrækkelig til at afholde manddraberen fra forbrydelser af samme art, og at tilbagefaldet altså er intet eller højst ubetydeligt, såvel efter de større som efter de mindre straffe. Maximum vil derfor sandsynligvis blive den

mindste eller en af de mindste straffe, som overhovedet har været anvendt for manddrab i et så overvejende antal af tilfælde, at man derpå tør bygge noget, hvor der altså bliver plads for et skøn; man vil derimod komme i forlegenhed med at finde minimum.

At søge hjælp i statistiken fra andre folkeslag, der ere bøgavede med en hyppigere recidivisme til de pågældende forbrydelser end vi, vilde i og for sig ikke kunne gå an, da selve existensen af det fyldigere statistiske materiale i så henseende vilde forråde en sådan forskel i kulturtrin eller nationalkarakter, at ligestilling umuliggøres, og det vilde i al fald kun kunne gøre nogen nytte til at finde maximum, der jo imidlertid er forudsat bestemmeligt uden fremmed hjælp.

Den antageligste udvej synes imidlertid at måtte være den at vælge et minimum, der står i et passende forhold dels til minimum for den i forbrydernes almindelige rangordning den foreliggende nærmest stående forbrydelse, for hvilken straffen antages bestemt fuldstændig rationelt, og dels til det almindelige forhold mellem rationelt bestemte minima og maxima.

Den indvending vil let fremstille sig, at man ved at bestemme strafferammerne efter hensynet til recidivprocenten overser, at selv om straffen overfor den enkelte er rettet på en påvirkning af hans individuelle villie, så har straffen overhovedet dog sin grund i hensyn til samfundets sikkerhed, og at disse ikke tages i tilbørlig betragtning, når man bestemmer strafferammerne på den her antydede måde, men at man af sikkerhedshensyn f. ex. måtte straffe en manddraber strengt, selv om det var givet, at han aldrig oftere vilde dræbe.

Dette kan imidlertid ikke indrømmes: selv om det måtte være nok så rigtigt, at grunden til straffen i sidste instans er hensyn til samfundets sikkerhed, og at den enkeltes påvirkning ved straffen forsåvidt kun er middel, kan man dog formentlig ikke komme bort fra, at sikkerheds-

midlerne må rettes mod de enkelte lovbyggere og deres godhed værdsættes efter deres evne til at påvirke de enkelte; den almindelige målestok, der — som påvist — tiltrænges givet i strafferammerne, for, hvilke de bedste midler hertil ere, må man derfor søge i de individuelle erfaringers almene kontrolapparat — statistiken.

Var det givet om en manddraber, at han aldrig mere vilde dræbe, havde samfundet jo ikke mere at frygte af ham i den retning og kunde følgelig ikke træffe sikkerhedsforanstaltninger mod ham uden med det samme at kaste sig i armene på den gamle afskrækkelsesteori eller dens genfærd i moderne klæder. — Noget helt andet er, at det naturligvis aldrig er givet, at manddraberen ikke vil tage fat påny, og at han derfor må lide under den almindelige formodning om, at han, når han ikke straffes, let kan finde på at gentage, hvad han en gang har gjort; man har nemlig ikke og kan ikke have en for nutidens kulturstandpunkt brugbar statistik til godtgørelse af, at manddrab, selv om det ikke er straffet, dog ikke frembyder tilbøjeligheder til gentagelse, og tilsvarende bemærkninger gælde andre grove og sjeldne forbrydelser.

Ved at bruge de hidtil anvendte straffe og disses resultater til udgangspunkt for strafferammernes fastsættelse synes endelig tilvejebragt den historiske tilknytning, som intet fremskridt kan undvære, idet derved det fornødne hensyn er taget såvel til samfundets opfattelse af de krav, der må stilles til dets sikkerhed og til dets borgers moralske bevidsthed, som til det delvis eksperimenterende i straffelovning som i al anden erfaringsvirksomhed.

Der vil naturligvis i øvrigt om metodens udførelse i enkelthederne kunne siges en hel del mere og påpeges forskellige vanskeligheder, som det her vilde være for vidtløftigt at gå ind på. —

Er man imidlertid nået så vidt, at man har en lovgivning med rationelt bestemte strafferammer, bliver det næste spørgsmål, hvem der i det enkelte tilfælde skal udmåle straffen.

Dette har, som bekendt, hidtil været domstolenes sag, men i nyere tid har der rundt omkring af og til rejst sig stemmer for, at det — som allerede indført enkelte steder i Amerika*) — hellere burde lægges i hånden på strafudøvende myndigheder, og den i 1889 dannede internationale forening for strafferet, der blandt sine medlemmer tæller tidens betydeligste kriminalister, har da også i sit program optaget en reform på dette område, idet den i sine statuter**) erklærer den nuværende sondring mellem strafferetspleje og straffuldbyrdelse for urigtig og formålsstridig, da straffedommen først ved fuldbyrdelsen får indhold og betydning, og fordrer, at ved langvarige frihedsstraffe bør straffetidens udmåling ikke blot gøres afhængig af den begåede forbrydelses materielle og moralske grovhed, men også af straffuldbyrdelsens resultater.

Udgangspunktet for denne bevægelse***) er det, at dommernes strafudmåling »svæver i luften«, da de væsenlig kun lære gerningen, ikke mennesket at kende; de dømme efter et forbenet schema, ikke efter en levende individualitetskrav, der først kan erfares ved den over et længere tidsrum udstrakte iagttagelse, som behandlingen i en strafanstalt muliggør. Det nugældende system sammenlignes i letsindighed og ørkesløshed med, om en læge efter en overfladisk konstatering af et foreliggende symptom anså sin virksomhed for endt med at foreskrive et vist middels anvendelse i en forud bestemt tid — hverken kortere eller længere — uden hensyn til, om patienten kom sig forinden, blev dårligere eller uforandret.

Det fremhæves derhos som betydningen af at finde

*) A. Winter: Die New-Yorker staatliche Besserungsanstalt zu Elmira, Berlin, 1890.

**) Se dette Tidsskrift Bd. XIII, s. 68 ff.

***) Se Holtzendorff: Die Kürzungsfähigkeit der Freiheitsstrafen, 1861; E. Kräpelin: Die Abschaffung des Strafmasses, Stuttgart, 1880; Zeitschr. für die gesamte Strafrechtswissenschaft Bd. II s. 444 ff. og s. 473 ff., Bd. IX s. 490 ff., Bd. XI s. 491 ff.; Garofalo: la criminologie, s. 395.

just det rette mål, at den for lange straf virker sløvende eller tilintetgørende på den mulighed for bedring, der måske på et vist tidspunkt har været tilstede, medens den for korte straf gør hele straffen frugtesløs derved, at den afbrydes, inden bedringsmuligheden har nået sin fulde modenhed; er der overhovedet ingen mulighed for bedring, bør det dog heller ikke være nødvendigt »atter at slippe rovdynet løs på samfundet.«

Man er naturligvis klar på, at reformen uafviselig stiller andre fordringer til strafanstaltens indretning og personale end hidtil sædvanligt. De overordnede embedsmænd skulle foruden fortræffelige almenmenneskelige egenskaber tillige være i besiddelse af grundigt kendskab til den almindelige strafferetsvidenskab samt omfattende uddannelse i teoretisk og praktisk kriminalpsykologi og psykiatri; de skulle være uafhængig stillede i alle retninger og have hals- og håndsret over alle sine underordnede; disse skulle være så almindelig humant dannede som muligt, have interesse for deres kald og dertil have modtaget teoretisk og praktisk fordannelse. Forbryderne skulle iagttages efter en så stor målestok som mulig og til det øjemed klassificeres i forskellige afdelinger efter deres fortid, forbrydelse (lejlighedsforbrydere — vaneforbrydere) etc.; de skulle behandles både i celle og fællesskab, og indenfor fællesskabet vil vistnok en langt videregående graduering i friheden end den hidtil almindelige komme til at spille en stor rolle; eksempelvis kunde der jo intet være til hinder for indenfor visse grænser at etablere et vist afhængighedsforhold mellem vedkommendes kost og hans arbejdsdygtighed og øvrige opførsel; det sidste trin før løsladelsen kunde jo passende bestå i den blotte kasertering i eneværelser med forpligtelse til at forsørge sig selv ved arbejde i eller udenfor boligen og til at iagttage en lempelig husorden; jo mere man med opretholdelsen af en passende kontrol kunde nærme sig det fri samfunds forhold, des bedre vilde iagttagelsesgrundlaget blive og des mindre springet ud i livet.

Det er endelig en selvfølge, at de livsvilkår, som den pågældende gik i møde, måtte underkastes den alvorligste overvejelse.

Modstandere*) imod denne bevægelse have imidlertid heller ikke tøvet med at indfinde sig, dels stivnede af rædsel over, at man kan tænke sig muligheden af et sådant indgreb i domstolenes ældgamle prærogativ, dels forsynede med reelle argumenter. Navnlig bestrides det, at det overhovedet er muligt i en strafanstalt at erhverve et betydelig sikrere og fyldigere kendskab til en person, end dommeren kan.

Man betænke — siges der — hvilke de forhold ere, hvorunder man lærer en fange at kende i strafanstalten: de ere i et og alt forskellige fra dem, hvorunder han stilles som fri mand. Selv om han arbejder og opfører sig nok så fortrinlig i fængslet, taler nok så varmt om sit tidligere livs fordømmelighed og om sine gode forsætter for fremtiden, ja selv om han mener det nok så ærligt, hvor er prøvestenen uden i friheden? Her vil han først atter blive stillet over for de gamle fristelser med den ydre mulighed for at falde, her vil han atter kunne beruse sig, her vil savnet af de første livsfornødenheder atter træde ham i møde og muligheden for at skaffe sig opholdet endog være vanskeligere end før, her ville de gamle venner og veninder atter være til tjeneste, kort sagt, her er samfundslivet med alle de farer, i hvilke man i strafanstalten aldrig kan få lejlighed til at se ham stedt.

Kommer nu hertil det hykleri, som ved strafanstaltens bestyrelses væsenlige indflydelse på straffetiden vilde udvikle sig i endnu langt højere grad end nu, stige betænkelighederne, støttet af bekendte fængselsmænds, f. ex. Zugschwerdts vidnesbyrd: »den måde, hvorpå en fange opfører sig i strafanstalten, hænger ikke i mindste måde sammen med hans moralske sindelag, men bestemmes

---

*) Se Der Gerichtssaal Bd. XLIV s. 8 ff. og s. 182 ff. Wach: Die Reform der Freiheitsstrafe, Leipzig, 1890.

væsenlig, tror jeg, af klogskabshensyn. Enhver overtrædelse af fængselsordenen pådrager straf, og just de forbrydere, der så at sige have fundet deres andet hjem i fængslet, ere blevne forsigtige ved mange tidligere erfaringer og ere derfor, såvidt mine erfaringer række, sædvanlig de ordenligste og roligste fanger — men kun af klogskab. Andre derimod, som ere begyndere i fængselslivet og først må vænne sig til den dem der påtvungne ordning, fejle meget ofte på grund af letsind, ubetænksomhed eller forlokkelse etc., uden at man derfor kan sige, at de skulde være ringere end hine i moralsk henseende.*

Hvis dette er rigtigt, vilde følgen af strafanstaltens indflydelse på straffetiden altså let blive, at straffemålet ikke kom til at rette sig efter den pågældendes moralske standpunkt, men efter den større eller mindre smidighed, hvormed han kunde bøje sig under straffen, så at den snedigste forbryder foruden chancen for helt at undgå opdagelse yderligere fremfor den enfoldige vilde få udsigt til at slippe lettere fra selve straffen, når han endelig en gang var greben. Denne betragtning har også ført nogle til det resultat, at den omtalte reform i al fald kun kan være tjenlig overfor individer, med hensyn til hvilken straffens formål alene er det at opdrage dem til arbejdsomhed, idet dette måls opnåelse antages betydelig lettere at lade sig konstatere i fængslet end, om vedkommende f. ex. er bleven herre over sin tyvagtighed, sanselighed, voldsomhed, heftighed ell. desl.

Man kan jo nu heller slet ikke i al almindelighed anse det for givet, at det just er tidens længde, hvorpå det kommer an for at lære et menneske at kende; det er tværtimod en ganske almindelig erfaring i det daglige liv, at man af det første indtryk drager visse slutninger, at man imidlertid senere efter længere tids bekendtskab forkaster disse og danner sig en helt ny opfattelse, men at man igen drives bort fra denne for at vende tilbage til en sikker overbevisning om det første indtryks rigtighed, idet ofte pågældendes forhold i en ganske enkelt situation kaster et

strejfflys over hans indre, som årelang iagttagelse i mangfoldige andre situationer ikke kunde erstatte, og ansete fysiognomikere har jo også slået mangt et slag for det første indtryks rigtighed, når det da ikke er baseret på rent ydre, overfladisk iagttagelse, men på den modne og forstandige mands erfaring og dømmekraft.

Kaster man nu blikket på forhørsdommerens adgang til at lære forbryderen at kende, ses det let, at han foruden den foreliggende forbrydelse til dannelsen af sit indtryk har ganske ejendommelige momenter, idet iagttagelsestiden for ham, om end forholdsvis kortvarig, omfatter øjeblikke i forbryderens liv, hvori denne er i en ganske særegen og for psykologiske indblik gunstig sindstilstand; han kommer umiddelbart fra friheden, endnu ikke sløvet af fængslingen, og ofte med håb om snart at vende tilbage til livet, han er pludselig — måske for første gang — reven bort fra sin slægt, fra sin vante omgang og daglige beskæftigelse og stillet ansigt til ansigt med retfærdigheden; han har måske aldrig før prøvet, hvad det vil sige at være helt alene med sine tanker og sin brøde, er måske pint af denne, men søger dog at frigøre sig for ansvaret af frygt for selve dette, af frygt for verdens dom, for ikke at gøre sin familie sorg eller deslige; han tilstår hurtig alt eller noget, eller han kæmper — måske i stadig tvivl med sig selv og i al fald i uophørlig spænding — en lang og hård kamp med udflugter, forstillelser og løgne, inden han kryber til korset og tilstår alt eller en ubetydelighed og gentager kampen med hensyn til de enkelte afgørende momenter eller hver enkelt forbrydelse, hvorfor han er sigtet, men ser sig endelig blottet på alle punkter og tilstår fuldtud eller med reservation, overvældet eller under stadig trodsen — kort sagt der frembyder sig for dommerens iagttagelse en rigdom af forskelligartede, her kun skizzerede sjælelige rørelser, hvoraf som regel nogle vil give den klartseende et mere eller mindre bestemt indblik i vedkommendes intelligens, følelsesliv og villieskarakter, og af

hvis samlede sum selv et jævnmål af psykologisk sans og øvelse vil kunne komme til et nogenlunde pålideligt totalbillede af forbryderens åndelige habitus, navnlig også, når der til disse selverfaringer knyttes en til udfindelse af den individuelle forbrydelses genesis sigtende, indgående undersøgelse af vedkommendes barndomshjem, senere undervisning og opdragelse, omgang og hele livsforhold, som dommeren har al ønskelig lejlighed til at foretage. Det ejendommelige tillidsforhold, der ikke sjelden udvikler sig mellem dommeren og inkvisiten, når denne er bragt til at tilstå fuldtud, turde også tildels være udtryk for en som regel ubevidst erkendelse af, at dommeren har set dybere i ham end de fleste.

Man kan endelig gøre opmærksom på den fare, at strafanstaltens bedømmelse langt lettere end dommerens vil glide over i et skøn om forbryderens lovydighed og moralitet i al almindelighed og tabe af syne det faste holdpunkt for straffen, som den foreliggende forbrydelse afgiver, og som, når alt kommer til alt, dog er det eneste utvivlsomme udslag af vedkommendes karakter, der kan berettige samfundsmagtens indgriben. —

Ved overvejelsen af de anførte pro og contra må man først og fremmest erindre sig den trivialitet, at alt menneskeligt fremskridt er relativt, at spørgsmålet altså kun er, om dommerne eller strafudøverne i almindelighed ville have størst udsigt til at lære forbryderens sande karakter at kende, og ikke om enkelte ville kunne tilhykle sig et godt omdømme eller ved ubesindighed pådrage sig et slet, og det synes nu i de under større forhold almindelige tilfælde, at den dømmende ret er en, den undersøgende en anden, ikke at kunne bestrides, at domsretten virkelig væsentlig kun lærer mennesket at kende gennem den enkeltstående gerning, medens strafudøverne — foruden dette moment til bedømmelsen — have et plus forud i deres adgang til umiddelbart at lære mennesket selv at kende i hele dets senere daglige færd; hvor megen vægt man end lægger på betydningen af iagttagelses-milieu'et, som den omsigtsfulde

observator selvfølgelig også vil tage i betragtning, kan straffeudøvernes bedømmelsesmateriale dog aldrig blive ringere end dommerens, men må ubetinget blive kvantitativt større og efter al sandsynlighed kvalitativt indholdsrigere, hvortil navnlig den i forbindelse med reformen stående omdannelse af strafanstalterne i høj grad må antages at ville bidrage.

Man overdriver sikkert den menneskelige selvbeherskelse betydelig, når man anser det for en almindelig evne i årevis — og derom drejer det sig jo — at kunne trænge sin sande karakter fuldstændig tilbage under de forskellige omvexlinger, som også livet i en strafanstalt frembyder og yderligere skulde beregnes på at frembyde. I de ovenfor anførte ord af Zugschwerdt synes også overset, at den rette forklaring af, at de sletteste personer som regel er de bedste fanger — hvad vel heller ikke er utvivlsomt — ikke just er den, at de hykle bedst, men langt snarere den, at det er de svageste karakterer, der lettest føje sig under de givne forhold; det ansvar, der vilde komme til at knytte sig til strafudøvernes bedømmelse, derved, at denne fik et reelt udslag, vilde sikkert også give selve iagttagelsen en langt større kraft end nu, så at man ved alle til rådighed stående midler søgte at opfatte hele personligheden og ikke for meget heftede sig ved den rent ydre overholdelse eller overtrædelse af de disciplinære forskrifter.

Selv de tilfælde, hvor den undersøgende og dømmende dommer er samme person, og hvor en del taler for dommerens fortrinligere kompetence, bør formentlig alligevel ikke udskilles som særlige dels på grund af deres forholdsvis og vistnok tiltagende sjældenhed, dels fordi de momenter, som dommeren under sin undersøgelse får forud, på grund af selve deres natur ikke på nogen måde lade sig reproducere for appeldomstolen, og dels endelig, fordi han deler skæbne med den kun dømmende dommer i den retning, at han i det højeste kan lære forbryderen at kende, som han er i

domsafsigelsens øjeblik, men i alt fald intet pålideligt skøn kan danne sig om, hvorledes, hvor hurtigt eller hvor langsomt straffen vil virke på ham.

Det står tilbage at betragte de forskellige former, hvorunder man har tænkt sig forslaget ført ud i livet.

Enkelte*) ville gå så vidt at indskrænke domstolenes opgave til kun at omfatte afgørelse af skyldspørgsmålet og idømmelse af anbringelse i en sindssyge-, opdragelses- eller strafanstalt, hvis bestyrelse derefter frit skulde bestemme opholdets længde, »wie es ja bei den Irrenanstalten schon heute der Fall ist«, af hvilken sammenligning det endog synes at måtte udledes, at end ikke loven bør sætte nogen som helst grænse i så henseende; der tillægges også ubestemtheden en ganske særlig frugtbringende indflydelse på forbryderen, som derved antages at ville blive langt tilbøjeligere til at skænke bestyrelsen sin fortrolighed og til i sit arbejde og i sin opførsel at tilstræbe dens tilfredshed, idet hans tanke stadig vil være henvendt på forbindelsen mellem hans forbedring og hans fremtid, medens det, når straffetiden strax er bestemt, mere vil være ham om at gøre på bedste måde at få has på tiden.

Andre ville kun tillægge strafudøverne ret til indenfor lovens grænser at forhøje eller nedsætte den af domstolene oprindelig bestemte straf eller til at fastslå straffen indenfor de af dommeren eller loven satte grænser, hvortil igen er foreslået det korrektiv, at domstolen overhovedet i hvert enkelt tilfælde skulde afgøre, om den selv vilde fastsætte straffen eller overlade dette til strafudøverne indenfor de af den satte grænser; endelig har man tænkt sig den form, at sagen, efter at forbryderen i nogen tid har hensiddet i strafanstalten, toges for igen til ny og endelig pådømmelse på grundlag af det der opnåede fyldigere kendskab til vedkommendes individualitet.

Den myndighed, der skal fatte den endelige beslutning

---

*) Jfr. særlig Kräpelin s. 62.

om straffemålet, tænkes af nogle at skulle bestå af straffanstaltens overordnede embedsmænd, medens andre ønske også udenfor ståendes deltagelse, og Liszt særlig foreslår dette varetaget af en specielt dertil beskikket forsamling (*Strafvollzugsämter), bestående af straffanstaltens bestyrer, den offentlige anklager, undersøgelsesdommeren og to af regeringen på tid mellem fængselselskabernes bestyrelser, videnskabsmænd og kommunale repræsentanter valgte medlemmer.

Der kan nu formentlig slet ikke være tale om at følge Kräpelin i hans forslag om hendømmelse på rent ubestemt tid, hvad alt i nærværende bemærkninger begyndelse er søgt motiveret; her kan tilføjes, at dette også vilde berede forbryderen uforsvarlige kvaler; de stadig skuffede forhåbninger vilde let forbitre hans sind og lade ham hensynke i en trøstesløs fortvivlelse, der vilde være lidet skikket til at gøre ham modtagelig for god påvirkning. Det må vist også i høj grad betvivles, at forholdet til strafudøverne derved vilde vinde noget af virkelig betydning; tværtimod synes det frygtede hykleri under denne form at måtte finde den bedste jordbund. Sammenligningen med sindssyge halter jo bl. a. også på det punkt, at opholdet på en sindssygeanstalt langt fra lægger sådanne hindringer i vejen for at konstatere helbredelse for sindssyge, som opholdet i en straffanstalt for at konstatere helbredelse for forbrydertilbøjelighed.

Af de øvrige former kunne næppe heller de anbefales, der sætte strafudøverne i umiddelbar rapport til loven, medmindre der i al fald i dommen optoges en henvisning til de bestemte paragrafer, der vilde være at anvende, og selv da vilde der, navnlig hvor der var spørgsmål om forsøg og meddelagtighed, let kunne opstå vanskeligheder ved anvendelsen.

Påny at bringe sagen for domstolene, for at disse nu kunde dømme også på grundlag af de af strafudøverne indhøstede erfaringer, synes kun at være en omvej og til-

med en farlig omvej, der let kunde give hele reformen et grundskud, idet domstolene selvfølgelig a priori vilde være utilbøjelige til at ændre deres egen en gang truffne afgørelse efter hensynet til andres ukontrolable erfaringer, hvilket også lidet vilde stemme med deres almindelige opgave. Derimod turde den af Liszt foreslåede form, hvorefter domstolene idømme straf for eksempel fra 6 uger til 2 år, fra 2—5 år, fra 5—10 år o. s. v., og strafudøverne altså have at holde sig indenfor disse grænser, være den mest tilfredsstillende, skønt det synes, at reformen ifølge selve sin begrundelse egentlig ikke egner sig til at finde anvendelse, hvor der efter gerningens beskaffenhed overhovedet kan være tale om så kort en straffetid som 6 uger.

Når derhos undersøgelsesdommeren med sine vigtige særlige forudsætninger også kaldtes til at deltage i den endelige afgørelse efter ligesom de øvrige deltagere i denne at have haft adgang til at følge forbryderen under hans ophold i strafanstalten, når den offentlige anklagers, videnskabens og lægmandens vota kom til hvert med sine synspunkter, når friheden inden den fulde straffetids udløb altid gjordes betinget af fremtidig god opførsel, og når endelig et bestemt tidspunkt, f. ex. minimalstraffens udløb, fastsattes som det almindelige til afgørelsen, synes såvel den juridiske som den rent menneskelige retfærdigheds krav at have den størst mulige udsigt til at ske fyldest.

St. Grundtvig.